
ДО 50-РІЧЧЯ ОБРАННЯ АКАДЕМІКА Б.Є. ПАТОНА ПРЕЗИДЕНТОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

27 лютого 2012 року виповнюється 50 років від дня обрання академіка Б.Є. Патона президентом Національної академії наук України.

На той час Борис Євгенович Патон вже став визначним ученим у галузі зварювання, металургії і технології металів, дійсним членом Академії наук УРСР. За його плечима були двадцятилітній стаж творчої діяльності в Інституті електрозварювання ім. Є.О. Патона і близько десяти років керівної науково-організаційної роботи на відповідальній посаді директора цього ушанованого інституту.

Борис Євгенович народився 27 листопада 1918 року в Києві і належить до старовинного дворянського роду Патонів, який зарекомендував себе вірним служінням Вітчизні. Його прадід Петро Іванович Патон служив в армії М.І. Кутузова, був нагороджений орденом і закінчив військову службу генералом від інфантерії. Дід Оскар Петрович — військовий інженер, гвардійський полковник, консул Російської імперії. Батько Євген Оскарович — видатний вчений та інженер у галузі електрозварювання і будівництва мостів, засновник і керівник Інституту електрозварювання. Він був людиною високого громадянського обов'язку, зробив величезний внесок у Перемогу над фашизмом і відзначений багатьма державними нагородами. Ця благородна традиція — служити своїй Батьківщині — притаманна і всій науковій, науково-організаційній, державній, громадській діяльності Б.Є. Патона.

Обійнявши в 1962 році високу посаду президента Академії, Борис Євгенович упро-

довж півстоліття всі свої сили, глибокі знання і колосальний досвід віддавав і віддає зростанню науки України, підвищенню її національного і міжнародного авторитету. Під керівництвом академіка Б.Є. Патона Національна академія наук України стала одним із найбільших наукових центрів у Східній Європі і широко відомою в усьому світі. Вона завжди відігравала важливу роль у суспільному житті, мала значний вплив на прогрес науки й освіти, зміцнення обороноздатності і розвиток економіки України.

Перші кроки Патона-президента були спрямовані на вдосконалення структури Академії, концентрацію наукового потенціалу і проведення найважливіших фундаментальних досліджень, в тому числі цілеспрямованих. Вже тоді Борис Євгенович приділяв постійну увагу комплексності і пріоритетності наукового пошуку, створенню наукових і науково-технічних програм, активній участі Академії в їх виконанні. Особливого значення він надавав, і надає, розробленню прогресивних технологій та їх використанню в промисловому виробництві.

З ініціативи Б.Є. Патона у складі Академії організовувалися десятки нових інститутів за новітніми науковими напрямками. Академія наук посіла провідне місце з окремих розділів математики, теоретичної фізики, фізики твердого тіла і низьких температур, у радіофізиці та астрономії серед світової наукової спільноти. Високих результатів досягнуто в матеріалознавстві, кібернетиці й обчислювальній техніці, у нейрофізіології і молекулярній біології, генній інженерії та інших галузях знань.

Завдяки Борису Євгеновичу у 60–70-х роках в Академії було побудовано потужну дослідно-виробничу базу, за допомогою якої досягнення вчених реалізовувалися в передові технології і зразки техніки, придатні для серійного впровадження у промисловості.

Одним із першочергових завдань Б.Є. Патон вважав забезпечення належних умов життя і праці науковців. Як підсумок цих зусиль виріс великий район Києва — Академістечко, де були розташовані нові наукові установи та житловий масив для академічних працівників.

Прагнення академіка Б.Є. Патона якомога ширше залучити інститути до розв'язання виробничих і екологічних проблем областей України повною мірою проявилось у створенні регіональних академічних наукових центрів у Донецьку, Львові, Одесі, Харкові, Дніпропетровську, Сімферополі.

Як президент Академії Б.Є. Патон зайняв принципову позицію щодо будівництва АЕС поблизу Чорнобиля. А коли Чорнобильська катастрофа стала фактом, що підтвердив його застереження, він зосередив свій організаторський талант на подоланні наслідків трагедії і взяв у цьому величезну особисту участь.

Поряд з виконанням високих президентських обов'язків академік Б.Є. Патон — видатний вчений зі світовим ім'ям — близько 60 років очолює знаменитий Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона, гідно продовжує і розвиває справу свого батька.

Під керівництвом Б.Є. Патона Інститут електрозварювання перетворився у великий науковий і науково-технічний центр. Протягом шести десятиліть в Інституті здійснено ґрунтовні дослідження і розроблено передові технології нерознімного з'єднання й оброблення металів і неметалів у різних умовах і середовищах — в атмосфері, під водою і в космосі.

Академік Б.Є. Патон та його учні провели фундаментальні дослідження взаємодії зварювальних джерел нагрівання з розплавленим металом, на основі яких створено нову галузь металургії — спеціальну електрометалургію.

Борис Євгенович став лідером досліджень з використання зварювальних процесів у космічній технології, які виконали космонавти на орбітальних кораблях і у відкритому космосі.

Упродовж двох останніх десятиліть вченими Інституту електрозварювання і фахівцями-медиками під керівництвом Б.Є. Патона був розроблений і набув практичного використання принципово новий метод з'єднання живих тканин шляхом високо-частотного електрозварювання. Цей спосіб і відповідне обладнання вже широко використовують у багатьох клініках України та зарубіжжя.

Тривалий час Борис Євгенович поєднував напружену творчу і науково-організаційну роботу з державною на високих посадах заступника Голови Ради Союзу Верховної Ради СРСР і члена Президії Верховної Ради України.

У роки незалежності нашої держави ця діяльність набула нового звучання. На посадах члена Ради з питань науки і науково-технічної політики при Президентові України та Ради національної безпеки і оборони України Б.Є. Патон багато зробив для пом'якшення негативних тенденцій і мінімізації втрат у науковій сфері, пов'язаних з переходом до ринкової економіки та тривалою економічною і фінансовою кризою.

Президент НАН України доклав величезних зусиль для збереження Академії та її основних наукових шкіл, перебудови її структури та підтримки пріоритетних напрямів досліджень відповідно до нових умов і запитів часу, спрямування діяльності академічних установ на наукове забезпечення інноваційного розвитку країни.

Як голова Комітету з Державних премій у галузі науки і техніки Б.Є. Патон постійно дбає про підвищення авторитету вчених і престижності наукової праці.

Академік Б.Є. Патон відіграє важливу роль координатора національних галузевих академії наук України, а також організатора співробітництва з вищою школою, тісної взаємодії наукових установ і навчальних закладів.

Борис Євгенович ніколи не забуває про пріоритетність залучення молодих творчих сил до наукової роботи і аспірантури, про створення сприятливих умов для продуктивної праці молодих учених.

В полі зору президента постійно перебуває розвиток міжнародних зв'язків Академії, участь академічних вчених у міжнародних наукових програмах і проектах. Він надає великого значення укладанню ліцензійних угод і контрактів із зарубіжними партнерами.

Як засновник Міжнародної асоціації академії наук, що об'єднує національні академії 15 країн Європи і Азії, Б.Є. Патон близько 20 років залишається беззмінним президентом цієї авторитетної організації.

Його незрівнянні досягнення в галузі науки дістали високу оцінку світової наукової громадськості. Академік Б.Є. Патон — дійсний член Російської академії наук, почесний президент Міжнародної інженерної академії, член Академії Європи, почесний член Римського клубу, Міжнародної академії техно-

логічних наук, почесний член Центрально-європейської академії природничих наук та мистецтв, Міжнародної академії астронавтики, іноземний член академії і науково-технічних товариств багатьох країн.

Неперевершену подвижницьку діяльність Бориса Євгеновича увінчують найвищі державні та наукові нагороди і премії. Він лауреат Ленінської і Державних премій СРСР і України, нагороджений золотими медалями імені М.В. Ломоносова, В.І. Вернадського, С.І. Вавилова, С.П. Корольова, Срібною медаллю ім. А. Ейнштейна ЮНЕСКО, міжнародною премією «Глобальна енергія».

За видатні заслуги перед наукою і державою Б.Є. Патона відзначено званнями двічі Героя Соціалістичної Праці і Героя України. Його удостоєно чотирьох орденів Леніна, орденів Жовтневої революції, Трудового Червоного Прапора, князя Ярослава Мудрого I, IV і V ступенів, Свободи, орденів «За заслуги перед Отечеством» I і II ступенів Російської Федерації і багатьох інших вітчизняних та іноземних нагород.